

centrum
ekonomických a tržních
analýz

ZAVEDENÍ ROZŠÍŘENÉ ODPOVĚDNOSTI VÝROBCE (EPR) DO NOVÝCH OBLASTÍ EKONOMIKY

ALEŠ ROD A KOL.
KVĚTEN 2023

Text této studie vznikl na základě objednávky Ministerstva životního prostředí ČR z března 2023, jehož prostřednictvím byly CETA – Centru ekonomických a tržních analýz, z.ú, uhrazeny náklady vzniklé s vyhotovením studie. Objednatel studie do práce na studii ani výstupů studie nijak nezasahoval.

OBSAH

1 ÚVOD.....	4
2 ROZŠÍŘENÁ ODPOVĚDNOST VÝROBCE	4
3 NOVÉ OBLASTI VYUŽITÍ EPR	6
3.1 Nábytek	6
3.2 Textil	8
3.3 Reklamní letáky a tiskoviny distribuované do domácností.....	9
3.4 Barvy a laky.....	9
3.5 Plastové hračky.....	10
3.6 Matrace	11
3.7 Koberce.....	11
3.8 Ploché sklo.....	11
4 FOKUSNÍ PANEL – JAK (NE)ROZŠÍŘOVAT EPR?	12
4.1 Prostor pro rozšíření epr	12
4.2 NOVÉ OBLASTI EPR	14
4.2.1 Nábytek	14
4.2.2 Textil	15
4.2.3 Reklamní letáky a tiskoviny	16
4.2.4 Plastové hračky.....	16
4.2.5 Barvy a laky.....	16
4.2.6 Koberce.....	17
4.2.7 Matrace	17
4.2.8 Ostatní	17
4.2.9 Gastroodpad.....	18
5 SWOT ANALÝZA.....	18
5.1 Nábytek	19
5.2 Matrace	20

5.3	Koberce.....	20
5.4	Textil	21
5.5	Letáky a tiskoviny	23
5.6	Plastové hračky.....	23
5.7	Ploché sklo.....	24
5.8	Vyhodnocení vhodnosti zavedení EPR	25
6	EPR, NEBO ZÁLOHY?	26
7	ZÁVĚR A DOPORUČENÍ	28
8	ZDROJE.....	32
9	PŘÍLOHA – Vygenerované zdroje nových systémů EPR	34

1 ÚVOD

Rozšířená odpovědnost výrobce (Extended Producer Responsibility – EPR) je efektivní koncept řízení materiálových toků v odpadovém hospodářství, který minimalizuje čisté ekonomické (společenské) náklady a pomáhá implementovat žádoucí prvky ochrany životního prostředí, především materiálovou cirkularitu. Od svého zavedení se systém osvědčil nejen v hlavních segmentech odpadového hospodářství, jako jsou obalové odpady nebo elektrozařízení po životnosti, ale škálovatelnost konceptu jakožto efektivního nástroje vytyčujícího politický cíl, k němuž je doveden povinný průmysl prostřednictvím kombinace prvků samoregulace s tlakem na maximální efektivitu vynaložených nákladů, vede k úvahám o jeho využití i mimo odpadové hospodářství, například v oblasti eliminace společenských nákladů závislostních industrií nebo herním průmyslu.

Tato analýza však zůstane u odpadového hospodářství. To, podobně jako celá řada jiných oblastí s účastí veřejného sektoru, naráží na rozpočtové omezení veřejných financí, což generuje bariéry institucím centrální vlády i místním samosprávám reagovat na ekonomické (inflační) a další společenské tlaky, jako je třeba poptávka po čistém životním prostředí v okolí bydliště. Nástroj EPR, respektive jeho rozšiřování do nových oblastí, představuje možnost, jak přenastavit finanční toky v odpadovém hospodářství a vygenerovat na úrovni obcí nové finanční zdroje.

Analýza je strukturovaná následovně. Po stručném představení konceptu EPR (kapitola 2), které však není primárním účelem této práce, následuje rešerše zahraničních zkušeností s využíváním EPR (kapitola 3). Samozřejmě platí, že ne všechny zahraniční zkušenosti, ať již v podobě dobré nebo špatné praxe, jsou přenositelné do českého prostředí. Proto byl pro účely této práce sestaven fokusní panel odborníků se znalostí legislativního rámce i reálných procesů v odpadovém hospodářství, jehož respondenti na výstupy mezinárodní rešerše reagovali a přinášeli vlastní podněty (kapitola 4). Syntéza výstupů následuje v kapitole 5, kde je u každého potenciálního segmentu provedena přehledová SWOT¹ analýza. Na tuto kapitolu navazují doporučení pro další kroky.

Text, který právě čtete, nemá ambici hledat nejvhodnější řešení pro odpadové hospodářství, ale analyzovat prostor pro rozšíření konceptu EPR a diskutovat vhodnost implementace do oblastí, které se z pohledu teorie, zahraniční praxe nebo názorů odborníků jeví jako nejvhodnější. Text tím odpovídá na otázky, které byly v rámci zadání analýzy stanoveny Ministerstvem životního prostředí ČR (objednatel studie).

2 ROZŠÍŘENÁ ODPOVĚDNOST VÝROBCE

Jak je blíže popsáno ve studii CETA (2016), koncept rozšířené odpovědnosti výrobce (EPR) byl poprvé definován ve Švédsku (Cerniauskaute, 2013). Vychází z myšlenky, že by výrobci měli být fyzicky nebo finančně odpovědní za environmentální dopady jejich produktů na konci životnosti (Walls, 2003). Původní motivace pro EPR byla dvojí: Šlo o odlehčení finanční zátěže obcí spojené s nakládáním s

¹ Strengths. Opportunities. Weaknesses. Threats. Tedy analýza silných stránek, slabých stránek, příležitostí a hrozeb každého návrhu.

odpady a také o motivaci výrobců k omezení využití zdrojů, k použití druhotných materiálů a k inovacím designu výrobků ke snížení celkového množství odpadů (OECD, 2001; Walls, 2003).

Jednotlivé země přistupují k implementaci systému EPR pomocí legislativních i dobrovolných nástrojů. V naprosté většině případů jsou povinnými osobami ve smyslu udržitelného nakládání s odpady fyzické i právnické osoby, které vyrábějí, využívají, upravují či dovážejí materiály na daný trh. Tito aktéři jsou povinni přijmout své odpadové materiály zpět na vlastní náklady a informovat o nakládání s nimi pověřené monitorující orgány. (CETA, 2016)

Koncept rozšířené odpovědnosti výrobce je nicméně velmi široký pojem, ze kterého vychází celá řada odlišných nástrojů – požadavek zpětného odběru, zálohový systém, předběžná platba za odstranění, daně za materiál, kombinace daně a dotace na navazujícím trhu (někdy bývá toto také označováno jako alternativa ke konceptu EPR, nicméně v principu je to v souladu s EPR), stanovení standardů a další (OECD, 2001; Walls, 2003). Reálná implementace konceptu EPR je pak mnohdy kombinací více nástrojů, v jednotlivých zemích nemusí být a také není jednotná. Liší se zejména ve specifikaci rozsahu a typu odpovědnosti povinných osob (kolektivní vs. individuální), ale také například v mechanismu financování – kdo a do jaké míry hradí náklady spojené s jednotlivými stupni celého procesu nakládání s odpady (Khetriwal, Kraeuchi a Widmer, 2009). Mezi alternativní nástroje k EPR, které ovšem mohou být použity v kombinaci s EPR, také patří jednotkové cenění (neboli zaplat, kolik vyhodíš, tedy poplatky za množství vyprodukovaného odpadu), zelené veřejné zakázky (zvláště výrobků s velkou mírou recyklovaného materiálu), ekoznačky, zákaz či danění ukládání odpadů na skládky, odstranění dotací na primární suroviny, zákazy a omezení odstraňování materiálů a výrobků, daně na primární suroviny, poplatky za odpad, obchodovatelné povolenky a recyklační kredity (OECD, 2001).²

Výše uvedený popis implikuje, že o EPR je možné uvažovat jako o nástroji pro zajištění efektivního splnění politických cílů v široké škále sektorů. Argumenty, proč se aktuálně zabývat možným rozšířením EPR do dalších oblastí odpadového hospodářství v České republice, jsou poměrně zřejmé:

- Jde o prověřený nástroj, který přináší dobré výsledky zejm. v oblasti obalových odpadů nebo elektrozařízení. Jeho principy jde snadno škálovat.
- Při definici konkrétních oblastí je možné dobře popsat celý řetězec fungování a kvantifikovat finanční (fiskální) efekt.
- Jde o koncept, který napřimuje ekonomickou vazbu mezi původcem odpadu a náklady na likvidaci odpadu.
- Jde o nástroj, s nímž má vláda, municipality a další stakeholdeři reálnou a dlouholetou zkušenost, ať již se jedná o legislativu, implementaci nebo provoz.
- Vyšší míru zapojení EPR do eliminace negativních externalit odpadového hospodářství a generování zdrojů na jejich odstraňování doporučuje i Evropská komise³.

V následující kapitole je proto proveden rozbor potenciálních nových oblastí pro implementaci EPR.

² Jak bylo řečeno, představení EPR není účelem této studie. Pro více informací o konceptu EPR, možnostech implementace a efektivitě různých způsobů organizace doporučujeme např. CETA (2016) nebo CETA (2018).

³ <https://circulareconomy.europa.eu/platform/en/about/cg-activities-documents/economic-incentives-epr-schemes-and-european-green-deal-challenges-opportunities>

3 NOVÉ OBLASTI VYUŽITÍ EPR

Otázka, zda existuje teoretický potenciál rozšířit EPR do dalších oblastí, je otázkou spíše řečnickou. Kladnou odpověď je možné opřít nejen o charakteristické znaky nástroje, který je velmi dobře škálovatelný, ale také o zahraniční zkušenosti. Níže jsou uvedeny některé příklady.

Ale předtím ještě důležitá vsuvka. Aby byla oblast perspektivní z pohledu implementace EPR, musí splňovat některé podmínky. Mezi ty stěžejní patří informace uvedené v následujících bodech:

1. **Existence negativních externalit.** Komodita generuje negativní externality, zejm. pokud by byla likvidována mimo systém odpadového hospodářství.
2. **Nákladovost na úrovni obcí nebo v litteringu.** Komodita generuje vyšší náklady nebo vyžaduje specifický způsob manipulace na úrovni sběru, svozu nebo likvidace odpadu.
3. **Stanovení a měřitelnost cílů.** Zavedení EPR je spojeno s plněním cílů, které jsou jasně definovatelné a měřitelné (tedy kontrolovatelné a vymahatelné) přináší zlepšení z hlediska environmentálních dopadů.
4. **Identifikovatelnost zboží.** Pro EPR je stěžejní možnost identifikovat zboží a jeho původce na ose výrobce – původce odpadu.
5. **Materiálový tok.** Zavedení systému EPR dává velký smysl pro transakce typu B2C (a odpad z nich generovaný), které je třeba odlišit od transakcí B2B (a odpadu z nich generovaného).⁴
6. **Spotřební cyklus.** Spotřební cyklus (životnost) výrobku musí být predikovatelná; platí přitom, že dlouhé životnosti zvyšují administrativní, kontrolní a další náklady spojené s implementací EPR.
7. **Čistý společenské výnosy.** Musí být deklaratorně kvantifikovatelné, že zavedení systému přinese vyšší společenské výnosy (vč. finančních) v porovnání s náklady.

Pokud by výše uvedené podmínky nebyly splněny, tak se jedná de facto „pouze“ o problém s hledáním dodatečných zdrojů na financování likvidace dané složky odpadů. To lze řešit jinými nástroji (viz dále). V následující kapitole se budeme věnovat primárně komoditám, u nichž se implementace EPR jeví jako perspektivní z pohledu nákladové efektivity či dosažených výsledků. Výběr komodit, který kombinuje více informačních zdrojů⁵, není a nemůže být vyčerpávající. Proto může být v následujících verzích dokumentu upraven nebo doplněn.

3.1 NÁBYTEK

Nábytek je příkladem velkoobjemového zboží, které obsahuje vysoký podíl recyklovatelných materiálů (dřevo, papír, kovy) a s jehož likvidací jsou na úrovni obcí spojeny významné náklady, ať již samotnou likvidací (rozebrání a recyklace, respektive logistika a likvidace v ZEVO), nebo vícenáklady spojenými

⁴ EPR však může být v některých případech vhodným řešením také v rámci B2B transakcí a materiálových toků. Především vzhledem k tomu, že tržní hráči mají mezi sebou etablovaný vztah, který lze rozšířit i ve spolupráci v rámci EPR. Případná efektivita EPR v oblasti B2B je determinovaná také tím, že v něm figuruje menší počet subjektů než v případě B2C. Podniky tak mohou mít lepší přehled a kontrolu nad veškerými materiálovými toky a mohou tedy snadněji prosazovat postupy recyklace a likvidace v rámci svých provozů.

⁵ Vč. dokumentu Politika druhotných surovin ČR pro období 2019-2022

s likvidací černých skládek nebo neoprávněného odkládání nábytku na plochách k tomu neurčených (např. u uličních kontejnerů na tříděný obalový odpad). To vede k myšlence možné aplikace EPR.

Jako příklad v této oblasti může posloužit Francie, kde systém rozšířené odpovědnosti výrobce na nábytek funguje od roku 2012. Výrobci mohou EPR řešit individuálně vytvořením vlastního take-back programu, v praxi ale téměř vždy volí cestu prostřednictvím kolektivního systému organizovaného institucí rozšířené odpovědnosti (PRO⁶). Ta zpravidla v každém odvětví funguje jedna, je zřízena na neziskové bázi a každých 6 let musí projít recertifikací, po které může stanovovat poplatky za uvedení nábytku na trh. V rámci fungování jsou možné dva modely financování, které znázorňuje obrázek číslo 1:

Obrázek č. 1: Modely financování EPR ve Francii

Zdroj: OECD (2014).

První možností je „organizační rámec“, kdy kolektivní systém skrze PRO inkasuje poplatky od výrobců a přímo určuje podobu odpadového hospodářství – kontraktuje subjekty odpadového hospodářství a zajišťuje tak splnění cílů svým rozpočtem

Druhou možností je „finanční rámec“, kdy PRO skrze své rozpočty financují obce (a případně další strany), které si samy zajišťují strategii odpadového hospodářství a vybírají k tomu vhodné smluvní strany.

Francie ilustruje hned několik možných způsobů implementace. U nábytku a textilu je kladen silný důraz na znovupoužití, což je zajišťováno sítí sběrných dvorů (přes 4500 sběrných dvorů) a tzv. ressourceries, což jsou nezisková centra zaměřená na renovaci a prodej recyklovaného zboží (210 center).

V oblasti nábytku a matrací, které jsou obsaženy v rámci stejného schématu, fungují dvě PRO – Éco-Mobilier (cca 90 %, zejména B2C), a Valdelia (cca 10 %, zejména B2B). Výrobci mají povinnost „viditelně

⁶ Producer Responsibility Organization – instituce zřízená výrobcí k tomu, aby administrovala finanční toky spojené se zpětným odběrem, svozem, recyklací nebo ekologickou likvidací odpadu.

zobrazovat“ výši poplatku při nákupu. Jak bylo řečeno, výši poplatku stanovuje PRO – do úvahy bere reálné náklady na sběr a recyklaci. (Eunomia, 2021)

Fungující systém se potýká s několika problémy. Tím nejvýznamnějším a relativně dlouhodobým je, že Éco-Mobilier se potýká s nedostatkem poptávky po sekundárních materiálech, zejména u matrací se nedaří najít stabilní odbytiště recyklovaných složek. To ohrožuje plnění recyklačních cílů, respektive staví do popředí otázku, jaký smysl dává stanovovat cíle, pokud nemohou být splněny tak, aby významně přispívaly ke zlepšování ochrany životního prostředí.

3.2 TEXTIL

Dalším příkladem materiálu, u něhož se objevují charakteristické znaky pro využití EPR, je textil. Jedná se o spotřební zboží, jehož životní cyklus se významně zkracuje. V ekonomicky vyspělých zemích dochází jednak k významné sezónnosti trendů s vlivem marketingu světových značek, což zvyšuje růst objemu této odpadové složky, a tedy i náklady s tím spojené. Dochází také k importu levného textilu (především z Asie), který přispívá k růstu odpadové složky. Producentem odpadu jsou téměř výhradně domácnosti. Zároveň platí, že textil obsahuje vysoký podíl recyklovatelné složky.

Problematice textilu se proto aktuálně intenzivně věnuje Evropská komise ve své **Strategii EU pro udržitelné a oběhové textilní výrobky**⁷ v kontextu připravované revize rámcové směrnice o odpadech. Strategie si stanovuje následující cíl: *„Do roku 2030 budou textilní výrobky uváděné na trh v EU disponovat dlouhou životností, budou recyklovatelné, ve velké míře vyrobené z recyklovaných vláken, bez nebezpečných látek a vyrobeny s ohledem na sociální práva a životní prostředí. Spotřebitelé budou mít z kvalitních a cenově dostupných textilních výrobků delší užitek, rychlá móda vyjde z módy a k dispozici budou široce dostupné ekonomicky výhodné služby opětovného použití a oprav. V konkurenceschopném, odolném a inovativním textilním odvětví ponesou výrobci odpovědnost za své výrobky v celém hodnotovém řetězci, včetně chvíle, kdy se z nich stane odpad. Oběhový textilní ekosystém bude vzkvétat díky dostatečným kapacitám pro inovativní recyklaci vláken na nová vlákna, zatímco spalování a skládkování textilních výrobků bude omezeno na minimum.“*

A podobně se na to dívají i v některých zahraničních zemích. Ve Francii byl systém na textil zaveden v roce 2007. V oblasti textilu funguje jedna autorizovaná PRO, a sice společnost Re_Fashion (dříve EcoTLC). Systém stanovuje výši poplatku podle velikosti, životnosti a toho, zda byl recyklován, řádově od jednotek halířů po korunu a desítky halířů. Nízké poplatky jsou často předmětem kritiky, a sice že negenerují dostatečnou motivaci k ekomodulaci, tedy zvyšování důrazu na recyklovatelnost. Zajímavé je využití rozpočtu, v němž 73 % nákladů směřuje k třídění a zpracování textilu, 13 % jde na lokální kampaně a vzdělávání, na výzkumnou činnost jdou zhruba 3 %. (Eunomia, 2021)

V roce 2022 byl spuštěn projekt EPR na textil ve Švédsku, ale praktická implementace je zatím v přípravné fázi (sběr by měl začít od 1. ledna 2024). V přípravné fázi je i projekt v Nizozemsku.

⁷ https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:9d2e47d1-b0f3-11ec-83e1-01aa75ed71a1.0003.02/DOC_1&format=PDF

3.3 REKLAMNÍ LETÁKY A TISKOVINY DISTRIBUOVANÉ DO DOMÁCNOSTÍ

Letáky a tiskoviny volně distribuované zdarma do schránek domácností mohou být vnímány jako specifická komodita, neboť jsou velmi dobře recyklovatelné. Teoreticky patří a fakticky také končí v separovaném sběru papíru, organizovaném jednotlivými obcemi v rámci kolektivního systému EKO-KOM.

Problém zmiňovaný na úrovni obcí je především podíl reklamních letáků a tiskovin na vysbíraném papírovém materiálu (roste), problém s nepořádkem na veřejných prostranstvích, který tyto tiskoviny způsobují poletem nebo nedovoleným odkládáním na veřejných místech (vedení obcí o tomto problému referují stále častěji), a především finanční nesoulad mezi původcem materiálu a náklady na jeho odstranění. Možná implementace EPR v této oblasti je tak především tématem vytvoření efektivního finančního schématu, jímž dochází k vykrytí nákladů, které tento odpad způsobuje.

Zkušeností s EPR v dané oblasti je hned několik. V některých zemích, jako například ve Švédsku (zavedeno v roce 1996) nebo Finsku (1999) nedochází k vybírání poplatků od subjektů, které uvádějí tiskoviny na trh, ale náklady systému jsou kompletně financovány z prodeje recyklovaného materiálu. V Nizozemsku (2005) pak navíc systém vybírá 1x za čtyři roky administrativní poplatek. Systémy si drží vysokou míru recyklace (+ 85 %). (Monier, 2014)

Ve Francii (2007) systém EPR funguje více v rysech, na které jsme v odpadovém hospodářství zvyklí: S povinnou recyklací výrobců, nastavenou prahově od 5 tun ročně (pro ochranu malých producentů) a s poplatkem ve výši 65 eur na tunu materiálu. (Citeo, 2023) Systém, který spravuje PRO Citeo (společně s obalovými odpady), je často kritizován za relativně nízkou nákladovou efektivnost nebo dosahování nízké míry recyklace (cca 40 %). Je to dáno především potížemi s vymahatelností zákonných povinností a vysokou mírou černého pasažérství.

3.4 BARVY A LAKY

V rámci debaty o možnosti implementace EPR je zmiňována i specifická skupina barev a laků, a to zejména s odkazem na některé státy USA, kde systém funguje.⁸ Barva je specifický statek určený ke spotřebě, který představuje vysoké riziko pro životní prostředí v případě, že je zlikvidován jinak než právě spotřebou. V České republice běžně spotřebitelé vrací nevyužité barvy a laky do sběrných dvorů či v rámci sběru nebezpečných odpadů v obcích.⁹ Alternativně však může docházet také k uložení těchto látek do nádob na směsný komunální odpad, případě likvidaci formou splaškové kanalizace nebo černého uložení v půdním fondu.

V USA systém funguje celkem v 10 státech, jak znázorňuje obrázek č. 2.

⁸ Cassel, S. (2019). EPR Achievements: The Case of Paint in the U.S. Dostupné na: <https://productstewardship.us/wp-content/uploads/2023/05/EPR-Achievements-The-Case-of-Paint-in-the-U.S.-Published.pdf>

⁹ V rámci analýzy byly kontaktovány celkem čtyři sběrné dvory (2x Praha, 2x Brno), kde zaměstnanci potvrdili, že lidé barvy a laky do sběrných dvorů běžně vrací. V některých případech je váha vrácené nevyužité barvy či laku až 5 Kg na osobu. Ohledně celkových statistik je však dostupnost dat velmi omezená.

Obrázek č. 2: Zpětný odběr barev a laků v USA

State	Law Passed	Program Implemented
Oregon	June 2009	July 2010
California	September 2010	October 2012
Colorado	June 2011	July 2013
Rhode Island	June 2012	July 2014
Vermont	May 2013	May 2014
Minnesota	May 2013	November 2014
Maine	July 2013	October 2015
Colorado	June 2014	July 2015
Washington, D.C.	March 2015	November 2016
State of Washington	May 2019	November 2020 (planned)
New York	Awaiting Governor's signature June 2019	January 2021 (planned)

Zdroj: EPR Achievements (2019)

Systém rozšířené odpovědnosti výrobce na barviva je tak dostupný zhruba pro 27 % populace USA, respektive pro více než 90 % populace v zapojených státech. Správcem systému je PRO PaintCare, která hospodaří s rozpočtem založeném na poplatku ve výši 0,35 až 2 USD/balení v závislosti na objemu. Je zajímavé, že 75 % sběru je taženo dobrovolným zapojením prodejců jako sběrných míst a informacemi, které prodáváci předávají zákazníkům. Recyklována je přibližně polovina barev, průměr táhnou zejména vysoce recyklovatelné latexové barvy, zbytek je využit jako palivo či uložen na skládku. (Cassel, 2019)

V Evropské unii systém zatím nikde implementován nebyl.

3.5 PLASTOVÉ HRAČKY

Hračky, zejména plastové hračky, tvoří poměrně specifickou skupinu spotřebního zboží. S nárůstem využívání plastů a velkosériových výrobních cyklů při výrobě hraček v Asii došlo k významnému snížení ceny těchto hraček. To determinuje poměrně krátký životní cyklus s heslem „Play and throw“, tedy „Pohraj si a vyhod“ – levné hračky lisované z plastových dílů se nevyplatí schovávat pro další generace, natož opravovat při poměrně časté míře poničení. V diskusi se zástupci obcí často zaznívá, že právě plastové hračky¹⁰ zabírají objemově významnou část žlutých kontejnerů na separovaný odpad, nebo jsou ukládány mimo odpadové nádoby.

V Evropě může být referenční zemí opět Francie, kde jako první na světě od ledna 2023 běží EPR na plastové hračky. Systém byl včleněn pod stejného kolektivního správce (Éco-Mobilier), čemuž odpovídá stejný model financování. Původce odpadu odvádí poplatek ve výši 0,01 až 1,86 EUR za produkt v závislosti na velikosti a použitých materiálech. (Éco-Mobilier, 2022)

¹⁰ Autíčka, odrážedla, kuchyňky, kočárky, nábytek...

3.6 MATRACE

Matrace představují specifický odpad. Podobně jako nábytek generují obcím významné náklady v podobě nutnosti sbírat je přes sběrné dvory, obsahují velké množství recyklovatelných materiálů, byť s dlouhým životním cyklem. Na druhou stranu se nejedná o odpad s vysokou četností likvidace.

Vyjma Francie (viz výše v subkapitole nábytek) se k zavedení EPR na matrace odhodlala i Belgie v roce 2021, inspirována francouzským modelem. EPR schéma spravuje PRO Valumat, a čelí při tom významným bariérám. Jedná se především o nedostatek recyklačních zařízení, silnou decentralizaci sběru odpadu mezi jednotlivými regiony, a s tím spojenou zhoršenou vymahatelnost a problémy s účtováním. Dále platí, že legislativa při tvorbě nepočítala se zapojením velkých producentů odpadu (hotely, nemocnice apod.), které byly zahrnuty na poslední chvíli. To vedlo k problémům v praktické implementaci, např. nejasné zodpovědnosti za poplatky v případech existujících dlouhodobých dodavatelských smluv. (Eunomia, 2021)

V USA funguje rozšířená odpovědnost výrobce v Connecticutu (2013) nebo Kalifornii (2013), kde vyhodnocení za rok 2021 ukazuje pozitivní dopady programu ve většině sledovaných kritérií (emise skleníkových plynů, spotřeba vody, spotřeba energie). Čistý pozitivní dopad programu je odhadován na 34 000 tun CO₂ ročně. (Scope 3 Consulting, 2022) Do EPR jsou zapojeny i Rhode Island (2013) nebo Oregon (2022). Systém provozuje nezisková PRO Mattress Recycling Council (zřízená asociací výrobců), která vybírá poplatky od výrobců, provozuje síť sběrných míst a provádí edukaci směrem k veřejnosti, podporuje recyklační společnosti, ale podílí se i na financování výzkumu technických možností recyklace materiálů z matrací. (Mattress Recycling Council, 2021)

3.7 KOBERCE

Pro koberce platí podobné charakteristické znaky jako pro nábytek a matrace – jak v oblasti životnosti, kombinovaném původcovství, tak s ohledem na obsah recyklovatelných materiálů.

Zkušenosti se systémem rozšířené odpovědnosti výrobců specificky pro koberce můžeme čerpat zejména z USA, kde funguje například v Kalifornii (2010). Po zavedení systém čelil výzvě v podobě nízké míry recyklace, která se z 10 % roce 2015 vyšplhala na 33 % v roce 2022 (Carpet America Recovery Effort, 2023). To indikuje problémy, kterým EPR systémy často čelí: Nízká motivace ke zpětnému odběru a nízká efektivita systému. Spravuje jej PRO Carpet America Recovery Effort (CARE), financován je z poplatků 0,35 USD za čtvereční yard kobercové tkaniny. V New Yorku systém funguje od roku 2022 a zatím se stále zabíhá.

3.8 PLOCHÉ SKLO

Zařazení plochého skla do systému EPR se nabízí v důsledku povahy jeho produkce, na což upozorňuje i dokument Politika druhotných surovin ČR pro období 2019-2022: Lze jej likvidovat bez významných environmentálních rizik v důsledku jeho inertní povahy, ale recyklace umožňuje významnou úsporu energie a zdrojů při výrobě nového skla.

Nizozemsko je jedinou zemí, která má systém rozšířené odpovědnosti výrobců pro tzv. plavené sklo. Je tak jedním z mála plně provozuschopných systémů EPR pro stavební materiály v Evropě. Systém EPR uplatňuje poplatek na nově produkované plavené sklo s cílem financovat sběr a recyklaci vyřazených sklářských tabulí. Čisté střepy plaveného skla mají pozitivní tržní hodnotu, což vede k tomu, že

zpracovatelé odpadu platí za sběr velkých objemů vyřazených sklářských tabulí tříděných na základě jejich druhu. Hlavním přínosem nizozemského systému EPR je tedy zlepšený monitoring toku materiálů a intenzivnější sběr malých množství odpadního materiálu.

Schéma spravuje PRO Vlagklas Recycling, která aktuálně stanovuje výši poplatku na 0,3 EUR/m². Zajímavé je, že poplatek se v průběhu let snižuje – ještě do roku 2018 byl ve výši 0,4 EUR/m², v roce 2016 pak ještě 0,5 EUR/m².

4 FOKUSNÍ PANEL – JAK (NE)ROZŠÍŘOVAT EPR?

Transfer regulatorních nástrojů mezi různými státy není triviální z důvodu odlišných legislativních, přírodních, kulturních, socio-ekonomických a dalších faktorů. Záměr MŽP rozšiřovat koncept EPR je tak nutné zasadit do tuzemského prostředí a brát přitom ohledy na aktuální společenskou situaci. Právě proto byl pro účely této skupiny postaven fokusní expertní panel, jehož prostřednictvím byly sesbírány odborné pohledy na danou problematiku prizmatem stakeholderů odpadového hospodářství (zástupců municipalit, operátorů trhu, AOS, odpadových společností a dalších odborníků), a sice formou strukturovaného dotazníku s následnou konzultací¹¹.

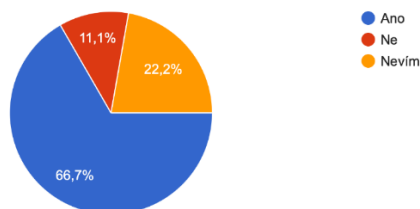
Vzorek odpovědí a informací vzešlý z fokusního panelu není reprezentativním průzkumem nebo ověřením hypotéz na vědecky akceptovatelné hladině významnosti, ani si to nekladl za cíl. Cílem fokusního dotazování je shromáždit kombinaci pozitivních (objektivních) dat a normativních pohledů na diskutovanou problematiku, a ty pak analyzovat. Níže jsou shrnuty výstupy¹².

4.1 PROSTOR PRO ROZŠÍŘENÍ EPR

Většina oslovených odborníků vidí v systému odpadového hospodářství prostor k další implementaci rozšířené odpovědnosti výrobce, zejména proto, že EPR je vnímán jako efektivní a transparentní nástroj, s nímž mají účastníci odpadového hospodářství zkušenosti.

Obrázek č. 3: Existuje prostor rozšíření EPR do dalších oblastí?

1. Náklady na odpadové hospodářství rostou a lze předpokládat, že tomu tak bude i v následujících letech. Myslíte si, že existuje prostor pro aplikaci ...u rozšířené odpovědnosti výrobce na další oblasti?
9 odpovědí

Zdroj: Vlastní zpracování.

¹¹ N=9, návratnost dotazníků ≈ 60 %. Dotazník je k náhledu v příloze.

¹² Pokud není uvedeno jinak, jedná se o názory účastníků panelu.

V EPR dochází k odstranění anonymity a křížového financování nakládání s odpady (výrobce přenesse náklady na EPR do ceny, tedy na původce odpadu). Část odpadových nákladů obcí a měst se „omašličkuje“ a pokryje ze systému EPR.

To koresponduje s teoretickými implikacemi vymezenými výše, a samozřejmě to znamená inflační tlak v podobě (minimálně částečného) transferu nákladů na zákazníka. Je důležité si však uvědomit, že prostor pro aplikaci nových forem EPR není univerzální a bezpodmínečný, jak bylo uvedeno i v kapitole č. 2. Mezi stěžejními podmínkami pro rozšiřování EPR jsou účastníky panelu uváděny následující faktory:

- Nové nástroje v odpadovém hospodářství disruptují stávající ekonomické a materiálové toky, proto je nezbytně nutné, aby byl výstupem systému skutečně růst (čistě vyjádřených) finančních zdrojů pro obce, nikoliv systém s podobně vysokými výnosy a náklady, který ale zároveň negativně ovlivní ostatní části systému.
- Každý institucionalizovaný EPR systém generuje náklady na implementaci, provoz a kontrolu, případně na další aktivity spojené s nakládáním s odpady, pokud je do nich zapojen (sběr, svoz, třídění, recyklace). Je třeba hledat prostor pro implementaci EPR jako striktně finančního nástroje a důkladně posuzovat jeho interakci se stávajícím systémem (jak ukazuje příklad diskutovaného zálohování).
- Zavádění EPR má smysl pouze ve vztahu k běžným odpadům z domácností, kde o způsobu odstranění odpadu rozhoduje spotřebitel a alternativy porovnává s nejjednodušším způsobem: Neregulovaným a sankčně nepostihnutelným odložením do směsného komunálního odpadu.¹³
- Smyslem EPR je zajistit, aby z hlediska hierarchie nakládání s odpadem byl vyšší stupeň hierarchie pro majitele odpadu levnější než stupeň nižší, a to buď z pohledu ekonomických nákladů, nebo z pohledu tvorby negativních externalit¹⁴. Tam, kde je majitel odpadu objektem vymahatelné regulace (typicky vztahy mezi právníckými osobami, tedy B2B), uplatnění EPR nemá smysl, a náklady by měl nést přímo konečný uživatel.
- Z odpovědí také plyne, že EPR by mělo být spíše implementováno do oblastí se zbožím krátkodobé spotřeby. Je to nutné proto, že funkční EPR musí mít měřitelný cíl své činnosti, kterým je obvykle procento recyklace nebo sběru. To však u zboží dlouhodobé spotřeby, jehož prodeje sledují především ekonomické a inovační cykly, nelze rozumně stanovit ani vyhodnotit.
- Dalším omezením EPR je možnost jasného legislativního vymezení zboží, na které se vztahuje. To je snadné například u obalů, kde EPR efektivně funguje, ale je to komplikovanější pro další typy výrobků, jako jsou například hračky, plastové nádoby nebo vybavení domácnosti (jak definovat nábytek?).
- Vždy by mělo docházet k evaluaci, zda definované cíle není možné splnit s nižšími náklady, než implementací EPR (zejména využitím separace na stávající úrovni nakládání s komunálním odpadem v obcích).

¹³ Předpoklad vyplývá z toho, že vynutitelnost ekologického nakládání s odpady je vyšší v segmentu právníckých osob, kde aplikace sankčních mechanismů není spojena s velkými politickými riziky. Při sankcionování domácností je politické riziko velké a vynutitelnost sankcí s ohledem na informační asymetrii (skryté jednání) téměř nulová. Pro dává smysl EPR aplikovat právě zde.

¹⁴ Levnější v přeneseném ekonomickém smyslu, nikoliv prizmatem účetnictví (vynaložená platba).

Tyto a další argumenty se propisují do dílčích SWOT analýz v kapitole 5.

V diskusi o možných nových oblastech pro EPR byly zmiňovány¹⁵ následující položky (řazeno bez záměru tvořit žebříček):

- Tiskoviny a letáky
- Hračky, kočárky, autosedačky
- Nábytek, zahradní nábytek
- Koberce, tkaniny, matrace
- Textil
- Sportovní vybavení
- Obaly na jídlo z restaurací
- Jednorázové hygienické potřeby
- Stavební polystyren

Zajímavá je nepochybně debata o tom, jaká argumentace by měla předcházet tipování možných oblastí pro expanzi EPR. V odpovědích respondentů se systematicky vymykaly dva věcné argumenty. Je to jednak posuzování dílčí nákladovosti na úrovni obcí, tedy to, jak konkrétní typy odpadu finančně a kapacitně zatěžuje odpadové hospodářství v obcích. Druhým byl vliv daného typu odpadu na znečišťování životního prostředí.

4.2 NOVÉ OBLASTI EPR

V rámci fokusního panelu byly diskutovány i jednotlivé oblasti vyplývající z rešerše zahraničních zkušeností. Diskuse o nich je součástí následujících subkapitol.

4.2.1 NÁBYTEK

Pozitivně se k rozšířené odpovědnosti nábytku staví nadpoloviční skupina účastníků panelu (56,6 % souhlasím, 22,2 % nevím, 22,2 % nesouhlasím¹⁶), ale podpora v této konkrétní oblasti je spíše nižší než předpokládaná.

Mezi podpůrnými argumenty nalezneme především recyklační potenciál a potenciál k dalšímu využití, relativně vysokou zátěž sběrných dvorů, vysoký podíl na velkoobjemovém odpadu, vysoké náklady na logistiku a zpracování nebo existenci černých skládek s tímto typem odpadu.

Na druhou stranu platí, že každý systém EPR (včetně zamyšlených systémů) je třeba opřít o jasnou právní definici objektu rozšířené odpovědnosti. V tomto případě lze předpokládat, že právně definovat nábytek není triviální úkol. Problematická je i dlouhodobost spotřeby, která znemožňuje stanovení hodnotitelného cíle opatření – s ohledem na spotřební cyklus nábytku je zřejmé, že by systém musel být retroaktivní a efektivněji by fungoval spíše na způsobu průběžného financování, neboť by minimálně pod dobu několika let z prodejů nového nábytku hradil převážně náklady na likvidaci

¹⁵ I v těchto odpovědích se objevovaly argumenty proti zavádění institucionalizovaných EPR systémů, zejména z důvodu budování duplicitních systémů a jejich nákladů.

¹⁶ Relativní podíly odpovědí jsou uvedeny spíše pro kontext, s ohledem na nízký vzorek odpovědí ve fokusních skupinách není vyhodnocování počtu nebo podílu odpovědí metodicky významné.

nábytku, v jehož ceně EPR zahrnuto nebylo¹⁷. Realitou by byla spíše nutnost provozovat dva paralelní systémy.

Problematické je i stanovení nákladů, které by měly být systémem EPR hrazeny, a to kvůli nehomogennímu složení různých typů nábytku a zmíněné složité právní definici. Snaha jasně podchytit jednotlivé typy nábytku by mohla vést k drolení systému na menší, dílčí systémy, a tím k navyšování nákladů. Analýza proveditelnosti by tak měla pracovat s alternativní možností zajisti prostředky pro obecní rozpočet, například skrze výběr daně z přidané hodnoty a změnu v rozpočtovém určení daní.¹⁸

Důležitým aspektem pro EPR je logicky součinnost s obcemi. Ty však netvoří homogenní skupinu, ale mají různé podmínky pro implementaci EPR, ať již dle velikosti (malé vs. velké obce), lokality (v blízkosti velkých sídel vs. ve venkovských regionech), demografického složení obyvatelstva atd. Vytváření duálních systémů může de facto znehodnocovat investice do stávajících kapacit odpadového hospodářství na úrovni obcí, pokud nebudou tyto efektivně využívány. V tomto kontextu je však třeba dodat, že typově místo zpětného odběru vždy závisí na konkrétním nastavení EPR systému. Jinými slovy, místem zpětného odběru nemusejí nutně být pouze sběrné dvory a podobná místa, ale také např. samotní výrobci (prodejci), stávající kapacity re-use center, nábytkové banky apod.

4.2.2 TEXTIL

Je poměrně zřejmé, proč se textil jeví jako vhodná komodita k zavedení rozšířené odpovědnosti výrobce – odpad je možné jednoduše separovat, na úrovni obcí jej vzniká velké množství, téměř výhradně v domácnostech. Pro separovaný sběr hovoří také to, že v případě smísení s jinými komunálními odpady je složité textil oddělit a efektivně zpracovat.

Oblast textilních odpadů však nestojí mimo legislativu. Povinnost obcí separovat odpad, která se chystá od roku 2025, je ale jen dílčím řešením materiálového toku. Recyklace a následné využití recyklované složky totiž není jednoduché, zejména s ohledem na nalezení trhu se sekundárním materiálem.¹⁹

S textilem jsou spojeny i další bariéry, jako například problém vykazování a freeridingu (e-shopy, nákupy ze zahraničí nebo neoficiálními kanály) či již zmíněná retroaktivita s ohledem na životnost (ne ve všech případech se nutně jedná o rychloobrátkové zboží). Do problematiky tak vstupuje i argument finančního schématu, kterému by – zde ještě více než v případě nábytku – hrozilo přehlcení v podobě zboží, za jehož uvedení na trh nebyly odvedeny EPR poplatky.

Odborníci se shodují, že náklady na nakládání s textilními odpady na úrovni obcí vznikají a má smysl bavit se o jejich kompenzaci, nicméně s ohledem na problémy s recyklací a následným využitím recyklátu je složité vystavět EPR systém s takovými cíli, které by bylo možné efektivně stanovit a splnit (viz dále).²⁰

¹⁷ Nebo by musel být tento nábytek likvidován starým způsobem a účastníci odpadového hospodářství by vyčkávali, až začnou proudit kusy nábytku s uhrazenými výrobními poplatky EPR.

¹⁸ Je nutné si ale uvědomit, že základním aspektem daňového systému je neadresnost: Daň je povinná, avšak neadresná a neekvivalentní platba do státního rozpočtu.

¹⁹ <https://zerowastecities.eu/webinar/how-can-we-create-zero-waste-textile-systems/>

²⁰ Záleží také na konkrétní definici cílů – zda směřují pouze na sběr nebo také na recyklaci. V současnosti se i v rámci revize směrnice o odpadech uvažuje o povinném zavedení EPR systému na úrovni EU pro všechny členské státy.

4.2.3 REKLAMNÍ LETÁKY A TISKOVINY

Zařazení letáků a tiskovin do úvah o změnách stávajícího stavu dává smysl nadpoloviční většině účastníků panelu. Letáky a tiskoviny mají vysoký potenciál recyklace, původcem odpadu je domácnost, tento materiál je poměrně snadno separovatelný. A právě to je jistým specifickým tohoto typu komodity. Letáky a tiskoviny jsou ve velké míře již dnes efektivně separovány a recyklovány, protože jsou odkládány do tříděného sběru obalových odpadů (tj. končí v modré popelnici, kde tvoří významný podíl). Klíčovou otázkou jsou náklady spojené se separací, svozem a recyklací. Ty nyní hradí AOS, jakkoliv na ně industrie uvádějící reklamní letáky a tiskoviny do oběhu nepřispívá.

Názory odborníků se i proto spíše shodují v tom, že nedává smysl budovat duplicitní systém EPR jen na tiskoviny, ale vytvořit v rámci stávajícího schématu finanční mechanismus pro úhradu nákladů, třeba prostřednictvím AOS. Jak zaznělo, třídění a recyklace na úrovni obcí odráží desítky let budování systému, sdílení informací a edukaci, proto by bylo zbytečné třídící domácnosti učit nahlížet na papírové letáky jinak než na běžný papírový odpad. Zaznělo také, že reklamní letáky a tiskoviny jsou jistým typem obalu – nosičem (obalem) na informace.

4.2.4 PLASTOVÉ HRAČKY

Plastové hračky představují další typ materiálu, který splňuje teoretické předpoklady pro zavedení EPR. Jedná se o zboží s relativně nízkou životností, zejména u levnějších plastových hraček „Pohrej si a vyhod“, obsahují velké množství recyklovatelných materiálů a původcem jsou domácnosti. Plastové hračky (často se součástkami z jiných materiálů) již dnes ve velké míře končí v kontejnerech na tříděný sběr nebo ve sběrných dvorech, kde generují náklady v nakládání a zpracování. To se týká zejména těch velkoobjemových.

Názory odborníků však tezi o možném využití EPR spíše nepodporovaly. A to ze tří hlavních důvodů. Zaprvé, hračky jsou velmi často směsí různých typů plastů, kovů, papíru a elektroniky, takže recyklace není triviální. Zadruhé, není možné jednoduše přijmout hypotézu, že se domácnosti rychle zbavují velkých plastových hraček. Naopak, hodně často se zbavují právě drobných a levných hraček – ty velké jsou uchovávány nebo prodávány (předávány) k dalšímu využití. Smysl by tak mělo bavit se zejména o malých, drobných a levných hračkách, které jsou ale obtížně definovatelné a jejich odkládání do různých typů odpadových toků je nepostihnutelné. Opět se tak dostáváme k meritu věci: Ano, je možné říci, že na úrovni obcí (či v separovaném odpadu AOS) tvoří plastové hračky nikoliv nevýznamnou část nákladů, ale je to spíše otázka zdroje či příspěvku financování jeho likvidace, než racionálnímu stanovování environmentálních cílů.

4.2.5 BARVY A LAKY

Barvy a laky byly v hodnocení fokusního panelu nejjednodušší otázkou – ani jeden z respondentů jej totiž nepovažuje za vhodnou oblast k expanzi EPR (veškeré odpovědi byly negativní či „nevím“).

Důvodů, proč se nezbavovat tohoto odpadu, byť s velkým potenciálem působit negativní externalitu, prostřednictvím systému EPR, bylo vyjmenováno hned několik: Je to otázka obalové složky, nejedná se na úrovni obcí o významné množství, již dnes dochází k jejich sběru na úrovni obcí ve sběrných dvorech (většina končí ve spalovnách), není možné rozlišit původce (domácnost, nebo průmyslový odpad?).

Navíc se jedná o spotřební látky, které sice mohou být nebezpečným odpadem při likvidaci jiným než řádným způsobem, ale primárně je tato látka určena ke spotřebě (a proto si ji taky zákazník kupuje).

4.2.6 KOBERCE

Koberce jsou statek dlouhodobého využití, který má materiálově definovanou oblast a potenciál recyklačního zpracování, ale narážíme zde na podobné problémy jako u nábytku (viz výše) nebo matrací (viz níže): Dlouhodobá spotřeba determinuje potřebu fungování dvou systémů, nebo přechod na průběžný systém (likvidace koberců bez EPR poplatku zhruba jednu dekádu po zavedení EPR), nemožnost odlišit odpady, jejichž původcem je domácnost, od odpadů živnostenských (průmyslových), vysoké transakční náklady zavedení EPR a nemožnost dobře a efektivně stanovovat cíle.

Zásadním problémem, který je již ve studii zmíněn, je však výstup systému EPR: Po recyklovaných složkách koberců existuje relativně velmi nízká poptávka, která má především nárazový charakter. Jakkoliv je tedy možné koberce sbírat a recyklovat, v současném fungování trhů není příliš reálné očekávat, že výstup EPR bude saturovat dlouhodobé potřeby některých průmyslových podniků, nebo si vlastní trh vytvoří. Navíc je velmi nákladné i vytvoření recyklačních kapacit.

4.2.7 MATRACE

U matrací je možné hledat velmi analogické výstupy jako u nábytku nebo koberců, což zmiňují i samotní respondenti. Základním problémem je nefungující trh, na němž by existovala dlouhodobá poptávka po recyklátu, jakkoliv významné jsou i ostatní bariéry, třeba jako nemožnost odlišení původce, dlouhodobý cyklus, nemožnost stanovení recyklačních cílů pro EPR nebo náklady na zavedení EPR, které nekorespondují s relativně nízkými celkovými náklady na straně obcí (dle počtu transakcí).

Matrace tak v převážné většině končí v zařízeních na energetické využití odpadu, přičemž náklady spojené s likvidací hradí obce. Jistě je možné vést debatu o tom, jak / zda by se daly obcím tyto náklady kompenzovat, ale tato debata je možná i bez implementace EPR, protože, jak je v odpovědích zmíněno, s institucionalizací dalšího systému rozšířené odpovědnosti výrobce jdou ruku v ruce jednoznačné náklady, ale přínosy jsou poměrně vágní.

4.2.8 OSTATNÍ

Mezi dalšími oblastmi s potenciálem zavedení EPR byly zmíněny následující položky:

- Jednorázové hygienické potřeby jako dětské pleny, vložky, kosmetické kapesníčky a ubrousky, protože jejich využívání roste a s tím i náklady na zpracování.
- Kočárky a autosedačky, protože obsahují relativně hodně recyklovatelného materiálu, ale jsou poměrně složité na demontáž, což zvyšuje náklady.
- Sportovní potřeby, protože obsahují různorodý materiál, zpracovaný ve výrobě specifickým způsobem (odolnost), ale s vysokým potenciálem využití.
- Obalové prostředky prodávané domácnostem, protože stejný typ výrobku prodaný obchodníkovi podléhá EPR, ale domácnostem nikoliv – to nedává smysl, protože materiál končí v separovaném odpadu, ale je těžké odlišit původce.

4.2.9 GASTROODPAD

Specifickou součástí fokusního dotazování byla i pasáž o gastroodpadu, přesněji řečeno nákladech spojených s likvidací odpadu ze zbytků potravin z domácností. Odborníci se však shodují, že tento segment nesplňuje parametry pro implementaci EPR nebo jiného jednoduchého finančního nástroje, který by náklady na likvidaci zbytků potravin eliminoval. Zde jsou důvody:

- Největším problémem v nakládání se zbytky potravin je sběr a svoz. Logistika by pro zajištění efektivity musela být velmi intenzivní, a tedy také velmi drahá. V české i EU je nicméně již legislativně stanovena povinnost obcí zajistit separovaný sběr biologických odpadů z domácností, včetně potravinových odpadů (rostlinného původu). V ČR je tak v současnosti systematicky rozvíjen sběr potravinových odpadů z domácností obcemi, dále domácí kompostování a komunitní kompostování.
- Část odpadu končí v bioplynových stanicích, část končí ve spalovnách (ZEVO), část na skládce.²¹ V oblasti biodegradabilního odpadu nevytváří ani jeden způsob uložení zásadní problémy, které je nutné řešit specifickými a nákladnými finančními nástroji.
- Potraviny nejsou homogenní, a tedy nejsou homogenní ani gastroodpady nebo nespotřebované potraviny. Proto není možné stanovovat jednoduše cíle pro zavedení specifického systému.
- Pokud by byl zaveden systém na kompenzaci nákladů na potraviny a měl by nastavené cíle, paradoxně by regulace vytvářela perverzní motivaci maximalizovat objem odpadu (pro snazší plnění cílů).

I zde platí, pokud je cílem kompenzovat náklady obcím, pak to lze uskutečnit i bez transakčních nákladů na zavádění nového systému (například skrze RUD, novou složku nepřímého zdanění nebo daní/poplatkem na úrovni obcí).

5 SWOT ANALÝZA

Na předcházející kapitole a v ní diskutované oblasti navazuje analýza silných stránek, slabých stránek, příležitostí a hrozeb u těch, u nichž byl shledán nejvyšší potenciál zavedení EPR.

Z kontextu výše popsané diskuse i následujících analytických vhlédů do jednotlivých oblastí je patrné, že jsou velmi podobné a často se opakují. To odráží samotný koncept rozšířené odpovědnosti výrobce. K tomu, aby systém dobře fungoval, musí splňovat charakteristické znaky definované v kapitole číslo 3. Právě proto se zejména mezi slabými stránkami a hrozbami (WT přístup k analýze SWOT) opakovaně objevují nedostatky spojené s nenaplněním právě těchto základních podmínek EPR.

Tato interpretace se projevuje v i v závěrečném doporučení (viz kap. 6).

²¹ Potravinové odpady, které jsou využity v ZEVO nebo uloženy na skládce jsou pouze ty, které jsou obsaženy ve směsném komunálním odpadu. Biologicky rozložitelný odpad (tedy i potravinový) je zakázáno ukládat na skládku. Cílem je vytřídit ze směsného komunálního odpadu veškerý biologický odpad tak, aby bylo zcela zamezeno jeho ukládání na skládku nebo spalování v ZEVO. Odděleně soustřeďovaný biologický odpad (včetně potravinového) je pak předáván do kompostáren (rostlinná část) nebo bioplynových stanic.

5.1 NÁBYTEK

Nábytek představuje materiál s velmi dlouhým životním cyklem (v řádu jednotek nebo až desítek let), který je charakteristický nehomogenní skladbou (různá materiálová skladba, různé zpracování, různé velikosti). U některých výrobků je definice nábytku daná až způsobem použití, nikoliv podobou nebo procesem výroby.²² Platí také vysoký rozptyl cen – funkčně podobné druhy nábytku mohou být obchodovány za násobky či desetinásobky cen, což je rozdíl např. od obalových materiálů. Platí také to, že u nábytku je nejasný původce kvůli spotřebě (užívání) jak v domácnostech, tak v obchodních společnostech (vybavení kanceláří, zdroj podnikatelské činnosti).

Tyto aspekty jsou brány v potaz i v hodnocení silných stránek, slabých stránek, příležitostí a hrozeb potenciálního zavedení systému.

Obrázek č. 4: SWOT pro nábytek

Silné stránky EPR je systém, s nímž stakeholdři umí pracovat. EPR efektivně kryje náklady (část) na úrovni obcí. Odpad obsahuje recyklovatelný materiál. Většinu povinných subjektů (výrobní poplatků) lze identifikovat při uvedení výrobku na trh nebo doručení zákazníkovi. Výrobní poplatek lze relativně snadno implementovat do ceny.	Slabé stránky Životnost výrobku předpokládá dlouhý náběh systému. Není snadné identifikovat původce odpadu. Neexistuje stabilní trh s recyklovanými materiály. Složitě nastavení účinných a racionálních cílů EPR. Nutnost držet dva paralelní systémy současně. Složitost s určením motivační výše produkčního poplatku u různých cenových segmentů výrobků. Přirozená cirkularita (vč. tržních řešení) částečně existuje u opakovaného použití.
Příležitosti EPR edukuje veřejnost o možnostech využití. Lze nastavit na vybraný druh nábytku (např. celodřevěné postele, plastový zahraniční nábytek). EPR edukuje výrobce a motivuje je k ekomodulaci. Místo zpětného odběru nemusí být zřízeno výhradně obcí, ale také prostřednictvím výrobce (prodejce) či jiných alternativních kapacit. Poptávku po recyklátu lze ovlivnit regulací.	Hrozby Administrativní zátěž obcí i výrobců. Vyšší nároky na kapacity sběrných dvorů, pokud budou nábytek sbírat obce. Snížení efektivity stávajícího systému likvidace odpadů. Náklady budování paralelních sběrných a logistických sítí. Zanedbatelné nebo záporné čisté společenské efekty EPR. Potlačení žádoucích a výše postavených principů nakládání s odpady (předcházení, re-use). Inflační tlak spojený s promítnutím EPR do cenotvorby.

Zdroj: Vlastní zpracování.

Schéma SWOT na obrázku číslo 4 ukazuje, že s případnou implementací EPR systému na vybrané komodity je spojeno relativně velké množství slabých stránek i hrozeb. Jejich odstranění však není systémovou otázkou (skrze úpravu parametrů systému), ale většina těchto zásadních je spojena s charakteristickými znaky výrobků samotných, způsoby jejich prodeje a užívání. Klíčovým aspektem je i omezená možnost stanovovat racionální a měřitelné odpadové cíle, jelikož pro velkou část recyklovaných materiálů neexistuje stabilní trh (poptávka)²³ – cirkularitu je rozvíjena spíše opakovaným použitím, jejichž podpora formou neziskových nebo komunitních projektů sílí.

²² Např. různé formy moderního nábytku, části strojů používaných jako nábytek, dodej jednotlivých částí k vlastnímu dopracování aj.

²³ Ceny primárních surovin jsou totiž nižší než recyklátu

Alternativou k budování EPR tak může být zvyšování efektivity současného systému (např. energetické využití těchto odpadů, kterému je však recyklace v rámci hierarchie preferencí nadřazena) a diskuse nad finančními nástroji, které by obcím kompenzovaly náklady spojené s likvidací odpadů.

5.2 MATRACE

Matrace představují další komoditu s významným potenciálem zavedení v rozšířené odpovědnosti výrobce. I zde však platí, že při bližší analýze tohoto segmentu narazíme na specifické faktory. Jsou jimi zejména délka životního cyklu, nejasné stanovení původce odpadu ohledem na použití v domácnostech, v komerčních ubytovacích zařízeních, ale například také ve zdravotnických zařízeních, vysoká variabilita cen v tomto segmentu (od stokorun po stovky tisíc korun) a nehomogenita využitých materiálů. Důležitým aspektem je i pokračující posilování e-commerce s tím spojená variabilita prodejních kanálů. To opět determinuje provedenou SWOT analýzu:

Obrázek č. 5: SWOT pro matrace

Silné stránky	Slabé stránky
EPR je systém, s nímž stakeholderi umí pracovat. EPR efektivně kryje náklady (část) na úrovni obcí nebo u jiného zpracovatele. Odpad obsahuje recyklovatelný materiál. Většinu povinných subjektů (výrobní poplatků) lze identifikovat při uvedení výrobku na trh nebo doručení k zákazníkovi. Výrobní poplatek lze relativně snadno implementovat do ceny.	Životnost výrobku předpokládá dlouhý náběh systému. Není snadné identifikovat původce odpadu. Neexistuje stabilní trh s recyklovanými materiály. Složitá nastavení účinných a racionálních cílů EPR. Nutnost držet dva paralelní systémy současně. Složitost s určením motivační výše produkčního poplatku u různých cenových segmentů výrobků.
Příležitosti	Hrozby
EPR edukuje veřejnost o možnostech využití. Lze nastavit na vybraný druh matrací nebo paušální platbou za kus. EPR edukuje výrobce a motivuje je k ekomodulaci. Místo zpětného odběru nemusí být zřízeno výhradně obcí, ale také prostřednictvím výrobce (prodejce) či jiných alternativních kapacit. Poptávku po recyklátu lze ovlivnit regulací.	Administrativní zátěž obcí i výrobců. Vyšší nároky na kapacity sběrných dvorů, pokud budou nábytek sbírat obce. Snížení efektivity stávajícího systému likvidace odpadů. Náklady budování paralelních sběrných a logistických sítí. Zanedbatelné nebo záporné čisté společenské efekty EPR. Potlačení žádoucích a výše postavených principů nakládání s odpady (předcházení, re-use). Inflační tlak spojený s promítnutím EPR do cenotvorby.

Zdroj: Vlastní zpracování.

Tak jako u nábytku, velká část slabých stránek a hrozeb je spojena s charakteristikou výrobku spíše než s kvalitou nastavení systému. Je nepochybné, že matrace a jejich likvidace působí v odpadovém hospodářství náklady, ale je otázkou, zda tyto efektivně vyřeší EPR, nebo jiný nástroj environmentální politiky, jelikož aplikace nástroje EPR by přinesla významné výzvy. Ty je možné snížit vyšší mírou specifikace povinných subjektů, resp. výrobků zapojených do EPR.

5.3 KOBERCE

Koberce jsou jako výrobek definovány podobnými charakteristickými znaky jako výše uvedený nábytek nebo matrace – jsou jimi především délka životního cyklu, cenová variabilita, nejasnost původce odpadu a různé obchodní kanály, kterými výrobky putují do domácností.

Opět platí, že SWOT analýza, kterou naleznete na následujícím obrázku číslo 6, reflektuje tyto charakteristické znaky.

Obrázek č. 6: SWOT pro koberce

Silné stránky EPR je systém, s nímž stakeholdeři umí pracovat. EPR efektivně kryje náklady (část) na úrovni obcí nebo v jiných místech sběru. Odpad obsahuje dobře recyklovatelný materiál. Většinu povinných subjektů lze identifikovat při uvedení výrobku na trh.	Slabé stránky Životnost výrobku předpokládá dlouhý náběh systému. Není snadné identifikovat původce odpadu. Neexistuje stabilní trh s recyklovanými materiály. Složitě nastavení účinných a racionálních cílů EPR. Nutnost držet dva paralelní systémy současně. Složitost s určením motivační výše produkčního poplatku. Přirozená cirkularita (vč. tržních řešení) existuje. Problém s recyklačními kapacitami.
Příležitosti EPR edukuje veřejnost o možnostech využití. EPR edukuje výrobce a motivuje je k ekomodulaci. Místo zpětného odběru nemusí být zřízeno výhradně obcí, ale také prostřednictvím výrobce (prodejce) či jiných alternativních kapacit. Poptávku po recyklátu lze ovlivnit regulací.	Hrozby Administrativní zátěž výrobců a subjektů sběrného místa. Vyšší nároky na kapacity sběrných dvorů. Snížení efektivity stávajícího systému likvidace odpadů. Náklady budování paralelních sběrných a logistických sítí. Zanedbatelné nebo záporné čisté společenské efekty EPR. Potlačení žádoucích a výše postavených principů nakládání s odpady (předcházení, re-use). Inflační tlak spojený s promítnutím EPR do cenotvorby.

Zdroj: Vlastní zpracování.

Implementace EPR systému na koberce opakuje výzvy uvedené v subkapitolách 5.1 a 5.2 – pokud by měl být systém EPR implementován, je nezbytné primárně pracovat s charakteristickými znaky výrobků a na ně navázaných recyklačních kapacit, přirozenou nebo regulací generovanou poptávkou po recyklátu a také se vypořádat s nutností financovat dva systémy do té doby, než se výrobním poplatkem zatížené produkty začnou dostávat do systému EPR.

5.4 TEXTIL

Textil, zejména oblečení, generuje vyšší náklady v čase s ohledem na vyšší objemy tohoto typu odpadů, které jsou domácnostmi likvidovány. To je dáno sezónností a marketingem i dostupností relativně levného diskontního textilního zboží (převážně z Asie), jehož životnost je v průměru kratší než u zboží, při jehož výrobě je dbán vyšší důraz na kvalitu zpracování než na nákladovost a ceny. Dle Evropské komise se navíc každoročně v EU vyřadí přibližně 5,8 milionu tun textilních výrobků, což je přibližně 11 kg na osobu.

V uvedené SWOT analýze, jejíž schéma zobrazuje obrázek č. 7, jsou opět diskutovány silné stránky, slabé stránky, příležitosti a hrozby.

Obrázek č. 7: SWOT pro textil

Silné stránky EPR je systém, s nímž stakeholderi umí pracovat. EPR kryje část nákladů na úrovni obcí (lze kvantifikovat). Původcem odpadu jsou především domácnosti. Odpad obsahuje recyklovatelný materiál. Lidé mají zkušenosti se separací textilu (charitativní sběr). Rostoucí podpora myšlenek udržitelnosti (PR téma). Opora v zavedení EPR ze strany EK.	Slabé stránky Chybějí kapacity na efektivní recyklaci materiálů. Neexistuje stabilní trh s recykláty. Složitě nastavení účinných a racionálních cílů EPR. Nutnost držet dva paralelní systémy současně. Složitost s určením výše výrobního poplatku. Riziko černého pasažérství (e-commerce) Textil již odpadové legislativa řeší v rámci povinnosti separovaného sběru od roku 2025 (další povinnosti mohou být dodatečně stanoveny). Energetická a emisní náročnost systému (downcycling).
Příležitosti EPR edukuje veřejnost (myšlenky udržitelnosti). EPR edukuje výrobce a motivuje je k ekomodulaci. Je možné nastavovat produkční poplatky dle účelu využití a tím eliminovat sociální dopady. Většina obcí má již nyní na svém území kontejnery na textil v rámci charitativního sběru.	Hrozby Administrativní zátěž obcí i výrobců. Duplicitní systém k řešení marginální části všech odpadů. Náklady budování paralelních sběrných a logistických sítí. Zanedbatelné nebo záporné čisté společenské efekty EPR. Potlačení žádoucích a výše postavených principů nakládání s odpady (předcházení, re-use a cirkularita). Inflační tlak spojený s promítnutím EPR plateb do cen. Existují tržní i charitativní řešení pro cirkularitu.

Zdroj: Vlastní zpracování.

Zavedení EPR systému na sběr textilu je teoreticky možné, zcela jistě s možným pozitivním efektem v podobě kompenzace nákladů na úrovni obcí, ale hlavní otázky zůstávají nezodpovězeny. Konkrétně jak by byly stanoveny měřitelné odpadové cíle EPR a jak by jejich plnění umožnilo vyřešit systémový problém s recyklací a opětovným využitím materiálu, když víme, že recyklace je poměrně nákladná, energeticky náročná, a i proto neexistuje stabilní tržní poptávka po recyklovaných materiálech. Ve světě rozvíjejícího se e-commerce je navíc velmi složité podchytit všechny distribuční kanály tak, aby se dařilo podchycovat riziko černého pasažérství.

Na druhou stranu platí, že implementace rozšířené odpovědnosti výrobce a zvýšení míry opětovného použití a recyklace textilního odpadu je jedním z hlavních pilířů v rámci připravované evropské legislativy. Komise v této souvislosti navrhne harmonizovaná pravidla EU pro rozšířenou odpovědnost výrobce pro textilní výrobky s ekologickou úpravou poplatků, a to v rámci nadcházející revize rámcové směrnice o odpadech, jež proběhne v roce 2023. Hlavním cílem bude vytvořit ekonomiku sběru, třídění, opětovného použití, přípravy na opětovné použití a recyklace, jakož i pobídky pro výrobce a značky, aby zajistili, že jejich výrobky budou navrženy s ohledem na zásady oběhového hospodářství. Za tímto účelem a s výhradou posouzení dopadů Komise navrhne, aby byl významný podíl poplatků do systémů rozšířené odpovědnosti výrobce věnován na opatření pro předcházení vzniku odpadů a přípravu na opětovné použití.²⁴

²⁴ https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:9d2e47d1-b0f3-11ec-83e1-01aa75ed71a1.0003.02/DOC_1&format=PDF

5.5 LETÁKY A TISKOVINY

Reklamní letáky a tiskoviny představují rostoucí segment papírového odpadu, neboť se jedná o efektivní marketingový nástroj, který na týdenní nebo měsíční bázi využívají obchodníci v maloobchodě i velkoobchodě, ale také politické strany a další subjekty. Jakkoliv jsou na úrovni obcí tyto materiály efektivně likvidovány v tříděném sběru (byť si obce stěžují na problém nepořádku na veřejných prostranstvích, často v okolí nádob na separovaný sběr), problém s tímto materiálem je především v nepodílení se na nákladech autorizované obalové společnosti, která sběr, svoz a recyklaci hradí. To generuje vysoký potenciál pro EPR.

Na následujícím obrázku je k dispozici analýza SWOT.

Obrázek č. 8: SWOT pro letáky a tiskoviny distribuované zdarma do schránek

Silné stránky EPR je systém, s nímž stakeholderi umí pracovat. EPR kryje náklady na úrovni obcí (lze kvantifikovat). Původcem odpadu jsou domácnosti. Odpadem je recyklovatelný materiál. Většinu povinných subjektů lze snadno identifikovat. Pro domácnosti nepředstavuje zahrnutí do EPR vícenáklady (již tento odpad třídí).	Slabé stránky Jednorázové administrativní náklady se zavedením. Otázka vymahatelnosti (freeriding). Relativně nízký potenciál zvýšit míru recyklace. Postihne i společensky potřebné projekty (např. charita, osvěta neziskového sektoru).
Příležitosti Možnost jednoduše vyřešit novelou zákona o obalech. Lze využít současnou AOS a kapacity stávajícího systému EKO-KOM. Možnost nastavit produkční poplatky dle typu materiálu (tlak na cirkularitu) nebo původce (charita). Podnět k digitalizaci (předcházení vzniku odpadů).	Hrozby Administrativní zátěž výrobců. Nutnost zavedení kontrolních mechanismů. Hrozba promítnutí vyšších marketingových nákladů do cen.

Zdroj: Vlastní zpracování.

Letáky a tiskoviny, které jsou zdarma distribuovány do schránek domácností, nepředstavují environmentální problém vyžadující nutnost budovat paralelní systém EPR, ale problém v podobě vázání části zdrojů současného systému na třídění a recyklaci obalových odpadů, na jejichž kompenzaci se původci tiskovin nepodílí.

Pokud přijmeme tezi zmíněnou ve fokusním panelu o tiskovinách jakožto „obalech na marketingová sdělení“, jeví se úvaha o zavedení EPR, resp. začlenění materiálového toku do stávající struktury EPR na obalové odpady, jako velmi racionální.

5.6 PLASTOVÉ HRAČKY

Plastové hračky mají potenciál pro zavedení EPR systému, protože na první pohled splňují většinu základních požadavků: Jedná se o výrobky s vysokým podílem recyklovatelného materiálu, jejichž původci jsou domácnosti, vlivem výrobních a spotřebních procesů se zkracuje životní cyklus těchto výrobků a nízké náklady výroby a nákupu snižují motivaci tyto hračky uchovávat nebo opravovat. Dále platí, že generují náklady na úrovni obcí, a to jak v separovaném odpadu (často nejsou správně uloženy s ohledem na kombinaci materiálů nebo elektrozařízení (baterie, ovladače, reproduktory), tak ve sběrných dvorech (velkoobjemové plastové hračky).

Na obrázku č. 9 je opět dostupná schématická SWOT analýza.

Obrázek č. 9: SWOT pro plastové hračky

Silné stránky EPR je systém, s nímž stakeholderi umí pracovat. EPR kryje náklady na úrovni obcí (lze je kvantifikovat). Původcem odpadu jsou domácnosti. Odpadem je materiál s recyklovatelnou složkou. Většinu tuzemských povinných subjektů lze identifikovat při uvedení zboží na trh. Pro domácnosti nepředstavuje uložení odpadu významné vícenáklady, často jej již třídí.	Slabé stránky Administrativní náklady se zavedením pro obce a výrobce. Nutnost zavedení kontrolních mechanismů. Hrozící freeriding skrze distribuční kanály ze zahraničí. Obtížně stanovitelné recyklační cíle, které by reálně zlepšily současný stav a byly vymahatelné. Budování paralelního EPR systému, který částečně zasahuje do stávajících způsobů likvidace odpadu.
Příležitosti Lze využít současné kapacity EPR nebo sběrných dvorů. Nástroj na edukaci veřejnosti (re-use). Možnost nastavit produkční poplatky dle typu materiálu (ekomodulace).	Hrozby Administrativní zátěž výrobců. Otázka vymahatelnosti s ohledem na definici výrobku („plastová“ hračka, „velká“ plastová hračka). Obcházení povinnosti přes alternativní prodejní kanály. Vyšší riziko nákladového zatížení tuzemských/EU výrobců. Riziko nízkých nebo záporných společenských efektů EPR.

Zdroj: Vlastní zpracování.

Podobně jako v předchozích subkapitolách, i zde je patrné, že plastové hračky (malé i velké) tvoří nezanedbatelnou část objemu odpadů v obcích, a tím vážou finanční i kapacitní zdroje. Stejně tak je zřejmé, že proti zavedení EPR mluví především obtížnost stanovení měřitelných a vymahatelných recyklačních cílů, které jsou racionální a zároveň významně zvyšují efektivitu odpadového hospodářství.

5.7 PLOCHÉ SKLO

Ploché sklo zahrnuje zajímavý segment z toho důvodu, že nizozemský příklad indikuje pozitivní ekonomickou hodnotu čistých střepů plaveného skla. To vnáší do EPR systému tržní prvky a klade nároky zejména na hlídání materiálového toku a evidenci než na hledání cashflow pro financování systému a další kofinancování jednotlivých fází přeměny vysbíraného materiálu k recyklátu a jeho využití.

Na obrázku č. 10 uvádíme SWOT analýzu pro tento materiál.

Obrázek č. 10: SWOT pro ploché sklo

Silné stránky EPR je systém, s nímž stakeholdeři umí pracovat. EPR kryje náklady na úrovni obcí nebo jiném sběrném místě. Původce odpadu lze většinou identifikovat s ohledem na charakter komodity a jeho instalaci. Odpadem je recyklovatelný materiál. Stanovený výrobních poplatků je poměrně jednoduché bez ohledu na charakter výrobku. Pozitivní ekonomická hodnota recyklátu. Pro domácnosti ani firmy nepředstavuje uložení odpadu významné vícenáklady. Existence recyklačních kapacit (tržní báze).	Slabé stránky Administrativní náklady se zavedením pro obce a výrobce. Nutnost zavedení kontrolních mechanismů. Obtížně stanovitelné recyklační cíle (vymahatelnost). Budování paralelního EPR systému, který částečně zasahuje do stávajících způsobů likvidace odpadu.
Příležitosti Lze využít současné kapacity EPR nebo sběrných dvorů. Nástroj na edukaci veřejnosti (re-use). Možnost nastavit produkční poplatky dle typu materiálu (ekomodulace) nebo pro různé segmenty. Stabilní poptávka po recyklátu.	Hrozby Administrativní zátěž výrobců přenesená do cen. Čistota materiálů s ohledem na výrobní postupy a regulaci (bezpečnost – tříštivost atd). Riziko vymahatelnosti a nízkého mezního efektu po zavedení EPR.

Zdroj: Vlastní zpracování.

EPR systém v oblasti sběru a recyklace plochého skla dává smysl s ohledem na fakt, že se jedná o velmi dobře recyklovatelný materiál, přičemž po recyklátu panuje poměrně vysoká poptávka. To determinuje nižší bariéry potenciálního zavedení EPR, ale do jisté míry také klade otázku, zda je EPR vůbec potřeba – přidanou hodnotou systému totiž, tak jako v Holandsku, může být především zavedení lepší kontroly materiálového toku a evidence využití recyklátu spíše než samotný regulatorní (ekonomický) podnět k tomu, aby se tak dělo.

5.8 VYHODNOCENÍ VHODNOSTI ZAVEDENÍ EPR

Z výše uvedeného textu vyplývá, že debata o zavedení EPR do nových oblastí dává ekonomický i environmentální smysl, jakkoliv ovšem nástroj EPR není možné brát jako univerzálně vhodný nástroj pro financování nákladů spojených s likvidací všech typů odpadů, které potenciálně připadají v úvahu.

Posouzení proveditelnosti EPR pro jednotlivé oblasti bude vždy spíše multikriteriálním hodnocením, které zahrnuje kvantitativní i kvalitativní znaky, technický pohled i politické preference, než pouhým kopírováním příkladů dobré nebo špatné praxe ze zahraničí.

Pevní aspektem, které je nutné brát v úvahu, je množství odpadu, kterému může EPR vzdechnout nový život. Důležitý je nepochybně také pohled EU – zde je třeba konstatovat, že nstavený směr s ohledem na vyšší míru využití EPR je zřejmý. Každý obdobný projekt v oblasti regulace s sebou nese rizika. EPR není výjimkou, jak ukázaly výše uvedené SWOT analýzy.

Pohled, který skloubí všechny tyto uvedené parametry, zachycuje tabulka na obrázku číslo 11.

Obrázek č. 11: Souhrnné hodnocení vhodnosti zaveden EPR ve vybraných oblastech

	Množství	Nutnost zavedení dle pravidel EU	Rizikovitost	Efektivita zavedení EPR
Textil	3	3	2	2
Nábytek	3	2	3	2
Matrace	2	2	3	1
Koberce	2	2	3	1
Letáky a tiskoviny	3	2	1	3
Plastové hračky	2	2	2	1
Ploché sklo	2	2	1	2

Zdroj: Vlastní zpracování. Hodnoceno na škále 3 – vysoký. 2 – střední. 1 - Nízký.

6 EPR, NEBO ZÁLOHY?

Jednou z alternativ rozšířené odpovědnosti výrobce, nebo dokonce finančním motivačním nástrojem využitelným i v rámci systémů rozšířené odpovědnosti výrobce, je zálohování. I ve světle aktuálních debat o zavedení zálohového systému na nápojové PET lahve a plechovky se nabízí otázka, zda není možné diskusi o zavádění rozšířené odpovědnosti výrobce transformovat do otázky substitutivního využití systémů, tedy vnímat EPR na straně jedné a zálohování na straně druhé jako dva rovnocenné způsoby, jak v odpadovém hospodářství zvýšit efektivitu.²⁵

Z odpovědí odborníků ve fokusním panelu vyplývá, že nikoliv. K tomuto stanovisku se přiklání i autorský kolektiv této studie. Objasněme důvody:

- **Životní cyklus:** Aby zálohový systém splnil účel, musí docházet k relativně vysoké obrátkovosti daného materiálu. To nejlépe splňuje spotřební zboží v domácnostech, třeba jako pивní lahve, obaly na nealkoholické nápoje, kapsle a další výrobky. Výše diskutované oblasti mají společný rys v podobě delšího životního cyklu výrobku, minimálně v řádu měsíců, ale spíše jednotek let (i více). V takovém případě představuje čekání na zálohu relativně velký časový úsek, který vyžaduje fungování paralelního systému.

²⁵ Poměrně zajímavým způsobem fungování zálohového systému může být varianta digitální zálohy, která umožňuje spotřebitelům zapojit se do tříděného sběru digitální cestou. Obvykle se jedná o přidělení jedinečného QR kódu k danému recyklovatelnému materiálu (nápojová lahev, obal apod.) na straně jedné a stejně tak označení unikátním QR kódem na sběrném místě (např. popelnici) na straně druhé. Spotřebitelé následně mohou prostřednictvím bezplatné mobilní aplikace naskenovat kód na popelnici, poté naskenovat kód na výrobku a vložit výrobek do popelnice. Po propojení QR kódů v aplikaci a vhození obalu do sběrného místa se spotřebitelé načte částka za zálohu do digitální peněženky v aplikaci. Tyto systémy jsou nyní testovány např. v Irsku, Velké Británii nebo Portugalsku.

- **Výše zálohy:** Výše zálohy musí být natolik významná, aby měl původce odpadu motivaci výrobek vrátit a zálohu si vyzvednout. Jak velká záloha to musí být například u matrace nebo velké rohové pohovky? Co když se obdobné zboží různých výrobců řádově liší v ceně? Bude se záloha valorizovat o inflaci, pokud je životnost výrobku např. 10 či 20 let, aby měla stále motivační charakter?
- **Financování systému:** Cashflow systému, tedy generování fondu záloh a odložená výplata záloh, bude v případě výše uvedených oblastí čelit významným a dlouhodobým administrativním nákladům. Do první výplaty zálohy může uplynout několik let, prostředky musí někdo spravovat a chránit před znehodnocením. Jak to bude probíhat? Kdo to bude dělat?
- **Clearing systému:** Efektivní clearing systému musí být založen na transparentnosti a jednoduchosti, a být především imunní vůči pokusům o podvody nebo freeriding. Jak se bude např. systém zálohování matrací bránit proti snahám uplatnit v systému nezálohované matrace? Jak bude vypadat zabezpečení (čipování?) matrací a jejich identifikace? Bude se zákazník prokazovat účtenkou? Co bude s nákupy ze zahraničí? A jak bude postupováno v případě, že došlo k nákupu od neoprávněných subjektů? A dokáže správce systému efektivně odlišovat odpady dle původce, tedy domácnosti versus obchodní společnosti? Co sekundární trh?

Každá z výše uvedených otázek je sama o sobě významnou bariérou v implementaci zálohování. A to jejich seznam zcela jistě není vyčerpávající. Některé z otázek představují bariéry i v samotné implementaci rozšířené odpovědnosti výrobce, což je diskutováno v závěrečné kapitole.

7 ZÁVĚR A DOPORUČENÍ

Cílem této studie bylo odpovědět na otázku, zda existuje prostor pro implementaci nástroje rozšířené odpovědnosti výrobce (EPR) i v dalších oblastech odpadového hospodářství, tedy nad rámec těch, které jsou do EPR zahrnuty současně. Ve skutečnosti šlo spíše o ověření hypotézy, že daný prostor existuje, protože obecné povědomí o nástroji EPR i o zkušenostech ze zahraničí předem determinuje odpověď. Stěžejní náplní této studie je tak hlavně analytický rozbor potenciálních oblastí, které připadají v úvahu pro expanzi nástroje EPR, a kritická diskuse těchto oblastí.

Pro analytický rozbor byl vyjma řešerše mezinárodních zkušeností, které však nejsou univerzálně přenositelné do podmínek České republiky, postaven fokusní expertní panel, jehož prostřednictvím byly teze o využitelnosti EPR jakožto nástroje pro zefektivnění procesu nakládání s různými typy odpadů a jejich financování diskutovány. Vzorek odpovědí a informací vzešlý z fokusního panelu není reprezentativním průzkumem nebo ověřením hypotéz na vědecky akceptovatelné hladině významnosti, ani si to nekladl za cíl. Cílem fokusního dotazování je shromáždit kombinaci pozitivních (objektivních) dat a normativních pohledů na diskutovanou problematiku, a ty pak analyzovat.

Výstupy expertního panelu ukázaly důležitou věc, a sice že debatě o vhodnosti implementace EPR by měla předcházet jiná otázka: Co je cílem regulační úpravy?

V analytickém rozboru se totiž u většiny diskutovaných oblastí potvrdilo, že spíše než stanovení a splnění politicky deklarovaných odpadových cílů (např. míra sběru, míra recyklace, snížení odpadu) je příčinou úvah o změně nastavení stávajícího systému snaha či nutnost profinancovat likvidaci konkrétního typu komunálního odpadu, tj. zvýšit objem zdrojů, které jsou na úrovni obcí užívány k likvidaci jednotlivých typů odpadů.

V obecné rovině je tak možné konstatovat, že **pokud je v dané oblasti reálné stanovit racionální, měřitelné a vymahatelné cíle, které se váží ke zefektivnění materiálového toku odpadu a mají pozitivní dopad na životní prostředí, například skrze eliminaci negativních externalit, motivaci k přesunu do žádoucích pater hierarchie nakládání s odpadem, zvýšení míry sběru, recyklace a užití recyklátu apod., je vhodné uvažovat o implementaci rozšířené odpovědnosti výrobce.**

Pokud je cílem vygenerovat finanční zdroje na sběr, separaci nebo likvidaci odpadu bez přidané hodnoty v podobě měřitelných cílů, zefektivnění materiálové toku atp., je úkolem de facto profinancovat určitý podíl směsného komunálního odpadu nebo tříděného odpadu. K takovému účelu je sice možné využít EPR, ale i jiné fiskální nebo regulační nástroje, které budou zřejmě spojeny s nižšími transakčními náklady, a tedy vyšší efektivitou.

Pokud se podíváme na možnosti stanovení odpadových cílů, je zde nepochybně teoreticky možné stanovit je u všech výše diskutovaných oblastí, prakticky však narážíme na obdobné problémy spojené s potenciální implementací EPR:

- Kapacity, náklady a energetická náročnost třídění a recyklace.
- Trh (poptávka) po recyklovatelných materiálech a jejich cenová konkurenceschopnost vůči primárním (virgin) materiálům.
- Environmentální efekt stanovených cílů
- Ekonomická (nákladová) efektivita.

Z praktického hlediska je EPR systém možný u výrobků, které mají vysoký podíl recyklovatelných materiálů a jsou poměrně jednoduché na demontáž (např. dřevěný nábytek), ale u nich se zase objevují jiné, dílčí překážky v implementaci, které by bylo nutné překonat (zejm. dlouhá životnost a s tím spojený náběh EPR, nutnost financovat paralelní systém nebo přejít na průběžné financování obcí atp.). Pokud by došlo k odstranění dílčích problémů definovaných výše, pak se jako možnou oblastí pro implementaci EPR jeví **dřevěný nábytek** či **plastové hračky**. Další oblastí odpadů, pro které se jeví zavedení EPR jako vhodné, lze označit **textil**. Tomuto materiálu se již intenzivně věnuje také Evropská komise v rámci svých strategických materiálů. Lze proto konstatovat, že implementace principů EPR či důkladného separovaného sběru v oblasti textilu již není otázkou, zda ano, či ne, ale spíše jakým způsobem. Velmi zajímavou komoditou, zejména s ohledem na pozitivní ekonomickou hodnotu, tedy přirozenou poptávku po materiálu a jeho recyklaci, je **ploché sklo**. I zde dává implementace principů EPR smysl, i proto, že s ohledem na výše uvedené nebude znamenat dramatické zvýšení zátěže nebo nastavení kompletně nových logisticko-zpracovatelských postupů.

Je-li cílem úvah MŽP snaha profinancovat nakládání s odpady na úrovni obcí, tedy sběru, demontáže, svozu, třídění, recyklace atp., nejeví se EPR jako vhodný nástroj, pokud není možné do stávajících EPR systémů bez velkých administrativních nákladů začlenit novou skupinu povinných subjektů a jejich výrobků. Tato možnost byla identifikována u **reklamních letáků a tiskovin volně vhazovaných do schránek domácností**, které generují negativní externality v podobě nekompenzovaných nákladů AOS. Podobným příkladem jsou také **obalové prostředky určené prodeji domácnostem**. Platí totiž, že plastový sáček prodaný obchodníkovi, který do něj zabalí pečivo jako svačinu, EPR podléhá, ale stejný sáček prodaný samostatně spotřebiteli, který do něj zabalí stejný rohlík jako svačinu, EPR nepodléhá. V obou případech však sáček skončí ve stejném kontejneru. Robustní analýza těchto dílčích segmentů, které jsou blízké stávajícím EPR systémům a bylo by možné a oprávněné je do nich zahrnout, je možné vnímat jako **dílčí doporučení této studie**. Odhad potenciálních zdrojů, vygenerovaných implementací PER v těchto segmentech, je **součástí přílohy tohoto dokumentu**.

Možností, jak zvýšit zdroje odpadového hospodářství na úrovni obcí, je vícero. Nejdříve se ale podívejme na situaci odpadového hospodaření v obcích.

Následující obrázek číslo 12 ilustruje příjmové kanály odpadového hospodaření obcí dle velikosti (data za rok 2021). Je z nich patrné, jak se v obcích dle velikosti proměňuje podíl jednotlivých příjmových kanálů.

Obrázek č. 12: Příjmové kanály obcí v odpadovém hospodářství (částky v Kč/ob.)

Počet obyvatel	Platby od občanů	Poplatek od rekreatantů	Ostatní původci	Zisk z DS	AOS (EKO-KOM)	Celkem*
A. do 500	472,4	149	37,9	32,6	193,1	739,9
B. 501–1 000	494	140,7	34,9	29	183,1	744,6
C. 1 001–4 000	494,9	125,4	45,8	21,9	153,3	724,7
D. 4 001–10 000	522,2	111,4	59,7	14,7	150,5	740
E. 10 001–20 000	523,4		82,3	13,7	137,8	707,6
F. 20 001–50 000	515,5		10	24,3	135	699,5

G. 50 001–100 000	510,4		3,8	49,3	128,4	681,5
H. 100 001–1 000 000	551,2			16,6	131,1	691,2
I. nad 1 000 001	718,4				130,1	849
Celkem	540,1	135	-	21,2	148	736,5

**Není prostým součtem, jednotlivé kategorie jsou indikativní.*

Zdroj: EKO-KOM, a.s. + vlastní výpočty, data reflektují rok 2021.

Zajímavé je to v kontextu s tabulkou vyobrazenou v obrázku číslo 13, z níž je patrné saldo odpadového hospodaření obcí dle krajů. Vidíme, že ve všech krajích České republiky dochází systematicky k deficitnímu hospodaření odpadového hospodaření na úrovni obcí. To je důležitý argument pro rozhodování o tom, zda řešit chybějící zdroje v odpadovém hospodářství prostřednictvím rozšíření odpovědnosti výrobce, nebo jinými finančními nástroji v režii obcí.

Obrázek č. 13: Odpadové hospodaření obcí a saldo

Kraj	Průměrná výše nákladů (Kč/ob.)	Průměrná výše příjmů (Kč/ob.)	SALDO (Kč/ob.)	Vlastní zdroje (% nákladů)
PHA	1 161	849	-312	-26,9 %
JHC	1 129	741	-388	-34,4 %
JHM	862	684	-178	-20,6 %
KVK	1 125	735	-390	-34,7 %
HKK	972	699	-273	-28,1 %
LBK	1 147	741	-406	-35,4 %
MSK	989	654	-335	-33,9 %
OLK	990	748	-242	-24,4 %
PAK	989	733	-256	-25,9 %
PLK	1 057	754	-303	-28,7 %
STC	1 245	790	-455	-36,5 %
ULK	1 142	645	-497	-43,5 %
VYS	1 050	786	-264	-25,1 %
ZLK	974	653	-321	-33,0 %

Zdroj: EKO-KOM, a.s. + vlastní výpočty, data reflektují rok 2021.

Na úrovni centrální vlády se nepochybně nabízejí kombinace daňového a dotačního mechanismu, například formou navyšování nepřímého zdanění a úpravu koeficientu rozpočtového určení daní.²⁶

²⁶ Tyto nástroje lze kombinovat s regulacemi v podobě standardizace materiálů a zefektivňovat výkonovým odměňováním samosprávních celků.

Narážíme na však na validní argument v podobě nevyužitého potenciálu financování na úrovni obcí, který je možné i legislativně stanovit.

Obce mohou získávat zdroje na financování odpadového hospodářství neúčelově, i účelově. Do první skupiny příjmových kanálů nepochybně spadají daně z nemovitých věcí, na které je možné pohlížet jako na zdroje pro financování místních veřejných statků a lokální eliminaci negativních externalit s rozpočtovou účastí obce, nebo důraz na rozvoj obcí, který s sebou přináší vyšší míru atraktivity pro bydlení i podnikatelskou činnost (oboje pak generuje vyšší daňové příjmy).

Mezi účelové zdroje patří především poplatky za komunální odpady, jejichž stanovení je ryze v kompetenci obcí, efektivnější zpoplatňování původců odpadů, kteří jsou černými pasažéry odpadového hospodářství, například neevidovaní rekreanti, obyvatelé neevidovaní s trvalým pobytem, lidé pobývající celoročně v rekreačních objektech atp., zapojování se do obchodování s odpady, předcházení vzniku odpadů, nebo snaha zefektivnit financování odpadového hospodářství, například ve sdílení nákladů nebo využívání koncentrované vyjednávací pozice s okolními obcemi při jednání s dodavateli služeb odpadového hospodářství.

Validním vstupem do úvah o hledání dalších finančních zdrojů pro odpadové hospodářství obcí je i údaj o celkovém hospodaření obcí, které dlouhodobě přebytkově s disponibilními prostředky přesahujícími 300 miliard Kč.²⁷

Studie poukázala, že rozšířená odpovědnost výrobce (EPR) není univerzálním ani jednoduše aplikovatelným nástrojem pro generování aditivních příjmů do odpadového hospodářství, jelikož dává smysl jen v případě, že jsou spolu s implementací stanoveny racionální, měřitelné a vymahatelné cíle, které generují čisté společenské benefity v oblasti životního prostředí a jeho ochrany. To klade vysoké nároky na precizní definici oblasti (výrobce, výrobků, distribučních kanálů a původců odpadů), do které by měla být rozšířená odpovědnost výrobce implementována.

²⁷ <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/uzemni-rozpocety/hospodareni-obci/mesicni-zpravy-o-hospodareni-uzemnich-ro/2022/zprava-o-vyvoji-rozpocetoveho-hospodareni-50793>

8 ZDROJE

- Anthesis Consulting Group (2018). Toxics in Carpets in the European Union. Dostupné na: https://circulareconomy.europa.eu/platform/sites/default/files/knowledge_-_toxics_in_carpets_eu_review_anthesis_final_study.pdf
- Carpet America Recovery Effort (2022). 2021 Annual Report. Dostupné na: https://carpetrecovery.org/wp-content/uploads/2022/09/2021_CA_AnnualReport_ADAAcompliant_FINAL.pdf
- Carpet America Recovery Effort (2023). Record Results in 2022 for California Carpet Stewardship Program. Dostupné na: <https://carpetrecovery.org/record-results-in-2022-for-california-carpet-stewardship-program/>
- Cassel, S. (2019). EPR Achievements: The Case of Paint in the U.S. Dostupné na: <https://productstewardship.us/wp-content/uploads/2023/05/EPR-Achievements-The-Case-of-Paint-in-the-U.S.-Published.pdf>
- Cerniauskaite, I. (2013). *Waste Management Reform and Revision of Packaging and Packaging Waste EPR System: The Case of Finland* (IIIEE Master thesis). Lund, Sweden. Dostupné z <https://lup.lub.lu.se/student-papers/search/publication/4091823>
- Citeo (2023). EPR for Graphic Papers. Dostupné na: <https://www.citeo.com/faq-epr-graphic-papers>
- Cramer J. (2018). Key Drivers for High-Grade Recycling under Constrained Conditions. Dostupné na: <https://www.mdpi.com/2313-4321/3/2/16>
- Éco-Mobilier (2022). New French Toys Extended Producer Responsibility (EPR) Scheme. Dostupné na: <https://media.canvayo.com/uploads/sites/edce79b3cbf48ccc9bf524d330bbc155/2022/08/July2022Eco-mobilierWebinarThenewmandatoryFrenchEPRExtendedProducerResponsibilitySchemeForToys.pdf>
- Eunomia (2021). Support on EPR schemes for mattresses and textiles for Greece. Dostupné na: https://ypen.gov.gr/wp-content/uploads/2021/09/Final-Report_EPR-for-textiles-and-mattresses-210316.pdf
- Evropská komise (2022). SDĚLENÍ KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU, RADĚ, EVROPSKÉMU HOSPODÁŘSKÉMU A SOCIÁLNÍMU VÝBORU A VÝBORU REGIONŮ - Strategie EU pro udržitelné a oběhové textilní výrobky. Dostupné na: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:9d2e47d1-b0f3-11ec-83e1-01aa75ed71a1.0003.02/DOC_1&format=PDF
- EU (2022): Economic incentives: EPR Schemes and the European Green Deal: Challenges & Opportunities. Dostupné na: <https://circulareconomy.europa.eu/platform/en/about/cg-activities-documents/economic-incentives-epr-schemes-and-european-green-deal-challenges-opportunities>
- Khetriwal, D. S., Kraeuchi, P., & Widmer, R. (2009). Producer responsibility for e-waste management: Key issues for consideration – Learning from the Swiss experience. *Journal Of Environmental Management*, 90(1), 153-165. <http://doi.org/10.1016/j.jenvman.2007.08.019>

- Mattress Recycling Council (2021). Connecticut Annual Report. Dostupné na: <https://mattressrecyclingcouncil.org/wp-content/uploads/2021/10/MRC-20-21-CT-Annual-Report.pdf>
- MFČR (2022). Zpráva o vývoji rozpočtového hospodaření obcí, dobrovolných svazků obcí a krajů k 31. 12. 2022. Dostupné na: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/uzemni-rozpocety/hospodareni-obci/mesicni-zpravy-o-hospodareni-uzemnich-ro/2022/zprava-o-vyvoji-rozpocetoveho-hospodareni-50793>
- Monier V. et al (2014). Development of Guidance on Extended Producer Responsibility (EPR). Dostupné na: https://ec.europa.eu/environment/pdf/waste/target_review/Guidance%20on%20EPR%20-%20Final%20Report.pdf
- OECD. (2001). *Extended producer responsibility a guidance manual for governments*. Paris: OECD. Dostupné z <http://www.oecd-ilibrary.org/content/book/9789264189867-en>
- OECD (2014). 20 years of EPR in France: achievements, lessons learned and challenges ahead. Dostupné na: <https://www.oecd.org/environment/waste/France%20%28final%29.pdf>
- Product Stewardship Institute (2015). Advancing Carpet Stewardship. Dostupné na: https://productstewardship.us/wp-content/uploads/2022/11/2015.10.14_PSI_Carpet_Report.pdf
- Rod, A. a kol. (2016). CETA: Efektivita českého systému třídění odpadu v kontextu Evropské unie. Dostupné na: <https://eceta.cz/wp-content/uploads/2016/04/Studie-CETA-042016.pdf>
- Schwarz, J., Rod, A., Peterka, P. (2018). CETA: One, or more? Dostupné na: <http://eceta.cz/wp-content/uploads/2019/03/Studie-ENG-4-.pdf>
- Scope 3 Consulting (2022). Life Cycle Analysis of Mattress Recycling in California. Dostupné na: <https://mattressrecyclingcouncil.org/wp-content/uploads/2022/11/FinalReport-MattressLCA-17Nov2022-Web-Post.pdf>
- Walls, M. (2003). The Role of Economics in Extender Producer Responsibility: Making Policy Choices and Setting Policy Goals. Dostupné z <http://www.rff.org/files/sharepoint/WorkImages/Download/RFF-DP-03-11.pdf>
- Zero Waste Cities (2022): How can we create zero waste textile systems? Webinar. Dostupné na: <https://zerowastecities.eu/webinar/how-can-we-create-zero-waste-textile-systems/>

9 PŘÍLOHA – FINANČNÍ ZDROJE NOVÝCH EPR SYSTÉMŮ

ODHAD VÝNOSŮ – NOVÉ OBLASTI EPR

1. NÁBYTEK

V České republice se za rok 2022 prodal nábytek v hodnotě 43 miliard Kč²⁸. Pokud jako bázi pro stanovení průměrné ceny vezmeme tržní průměr nejčastěji inzerovaných položek²⁹ při průměrné ceně 14 tisíc Kč/ks, zákazníci nakoupí 3.071.000 kusů nábytku. Ve Francii je poplatek kalkulován dle typu nábytku, uvažujeme-li jeho průměrnou výši 4 eur na kus (za prodaný kus) a zahrnutí všech prodaných kusů do EPR (domácí výroba i import), roční příjmy systému by vycházely na 291.990.680 Kč. Jako opatrnostní znaky odhadu je možné vnímat vysokou průměrnou cenu (tj. nižší počty výrobků) a spíše nižší průměrný poplatek (4 eur = 96 Kč/ks). Jako spíše optimistický znak výpočtu je možné vnímat předpoklad pokrytí 100 % tržních transakcí.

Odhad: Stovky milionů Kč

2. TEXTIL

V České republice se ročně vyhodí až 180 tisíc tun textilu.³⁰ Předpokládejme, že domácnosti si koupí 80 % toho, co vyhodí znovu (nikoliv 100 % - opatrnostní prvek odhadu), prodá se tedy 144.000 tun textilu. Uvažujeme, že průměrná hmotnost 1ks oblečení je 500 g³¹, zobchodováno je tedy 288.000.000 ks. Při poplatku 1 Kč za kus (jako ve Francii) by výnosy systému činily 288 milionů Kč ročně. Poplatek ve Francii je ale standardně kritizován za svou nízkou výši, lze tedy pracovat s vyšším poplatkem – v našem odhadu činí každý 1 Kč zhruba 300 milionů Kč ročního výnosu do systému.

Odhad: Vyšší stovky milionů až jednotky miliard Kč

3. MATRACE

Projektované tržby za matrace v České republice činí pro letošní rok 3.215.500.000 Kč³². Při odhadované průměrné ceně matrace 4.000 Kč/ks³³ je v České republice ročně na trh uvolněno 803.875 ks matrací. Ve Francii poplatek za matraci v průměru 4,5 eur, což generuje příjmy systému v roční výši 85.914.140 Kč s předpokladem, že všechny transakce by byly reportovány skrze EPR systém.

Odhad: Desítky milionů Kč

²⁸ <https://www.czechfurniture.com/soubory/677cz.pdf>

²⁹ Expertní odhad: Sedačky, skříně, postele a stoly.

³⁰ https://www.idnes.cz/ekonomika/domaci/odevy-trideni-recyklace-obleceni.A200129_160046_ekonomika_rts

³¹ Expertní odhad: Průměr výrobků bundy, mikiny, trika, kalhoty a spodní prádlo.

³² <https://www.statista.com/outlook/cmo/furniture/bedroom-furniture/mattresses/czechia>

³³ Expertní odhad na základě rešerše online cen vyhledávačů.

4. KOBERCE

Tržby za koberce v České republice jsou dle odhadu pro rok 2023 očekávány ve výši 6.339.440.000 Kč.³⁴ Průměrná cena koberce pro tento odhad je stanovena na 2.000 Kč za kus³⁵, což generuje roční obchody v počtu 3.169.720 ks. Po přepočtení na m² (průměr cca 2 m²) a aplikaci poplatku z USA (0,35 USD/m²) je očekávatelný výnos EPR systému 48.369.927 Kč ročně.

Odhad: Desítky milionů Kč

5. LETÁKY

Dle dostupných údajů se vytiskne zhruba 4 miliardy³⁶ reklamních nosičů (letáků) ročně, které jsou distribuovány do schránek. Při průměrné váze letáku 5 g³⁷ činí přepočtená váha 20.000 tun. Pokud bychom zatížili tuto komoditu stejným poplatkem jako papírové obaly v současném systému EKO.KOM, a.s., (5205 Kč³⁸) dostaneme částku 104 milionů Kč. Dle dat AOS tvoří papírové letáky a volně distribuované tiskoviny až 25 % kontejnerů tříděného sběru, v nichž se v roce 2021 vysbíralo přes 236 tisíc tun. $236 \text{ tis} \cdot 0,25 = 59\,000 \cdot 296\,000\,000$. Podobnou poplatkovou optikou by pak přepočet vygeneroval zdroje ve výši 296 000 000 Kč³⁹.

Odhad: Vyšší desítky až nižší stovky milionů Kč

6. PLOCHÉ SKLO

V roce 2021 činily tržby z plochého skla 20,68 miliardy Kč.⁴⁰ Při ceně 440 Kč za 1m² skla o tloušťce 4mm je to 47.000.000 jednotek, na něž můžeme aplikovat poplatek z Nizozemka (0,3 eur za 1m²) by výnos činil zhruba 335 milionů Kč.

Odhad: Stovky milionů Kč

³⁴ <https://www.statista.com/outlook/cmo/furniture/home-decor/carpets-rugs/czechia>

³⁵ Expertní odhad na základě rešerše online cen vyhledávačů.

³⁶ <http://www.freshrevolution.cz/pravda-o-distribuci-letaku>

³⁷ Výběrové měření.

³⁸ https://www.ekokom.cz/wp-content/uploads/2023/05/EKOKOM_struktura_odmen_od_1_7_2023.pdf

³⁹ Dle aktuálních dat zřejmě více, rok 2021 by zatížen pandemií COVID-19.

⁴⁰ https://askpcr.cz/file/7864abc0ba8ad21b24bc445d2d5c8946/2387/VZ2021_SKLOAKERAMIKA_ASKPCR_CZ.pdf

CETA-Centrum ekonomických a tržních analýz, z. ú.

Jungmannova 26/15
110 00 Praha 1
(+420) 272 048 488
info@eceta.cz
www.eceta.cz